

KONYA-ÇUMRA'DAKİ BAZI ARAZİ TOPLULAŞTIRMA UYGULAMALARI HAKKINDA ÇİFTÇİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mehmet ŞAHİN*

Mehmet KARA**

ÖZET

Bu araştırma, Çumra ilçesi Küçükköy ve Türkmenkarahüyük köylerinde yürütülmüştür. Çalışmada, toplulaştırmada çiftçi ile ilişkiler, çiftçilerin arazi derecelendirme hakkındaki görüşleri ve toplulaştırmadan beklentilerinin karşılanma durumu anket yapılarak incelenmiştir.

Araştırma sonunda; çiftçilerin büyük bir çoğunluğu arazi toplulaştırma uygulamalarında beklenen faydanın sağlanamadığı yönünde görüş belirtmiştir. Her iki köyde de çiftçilerin yaklaşık %88 lik kısmı yapılan toplulaştırmadan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, çok yönlü arazi toplulaştırmasının en önemli işlevlerinden olan sulama-drenaj sistemlerinden şikayetçi olan çiftçilerin oranı ise, sulama suyu yetersizliğine bağlı olarak, her iki köyde de %100 olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arazi Toplulaştırması, Arazi Değerlendirilmesi.

A RESEARCH ON VIEWS OF FARMER ABOUT SOME LAND CONSOLIDATION APPLICATIONS IN KONYA-ÇUMRA

ABSTRACT

This research was carried out in Çumra-Türkmenkarahüyük-Küçükköy. In this study, relations with farmers on consolidation, the ideas of farmers about the land evaluation and level of expectations accomplished from consolidation were investigated using survey techniques.

According to the results most farmers did not get benefit from land consolidation project. In both towns, 88% of farmers were not pleased from land consolidation. In addition, dependent on insufficient irrigation water, 100% of farmers complained from irrigation-drainage system that was one of important function of land consolidation project.

Key words: Land Consolidation, Land Evaluation.

GİRİŞ

Hızla artan nüfusa paralel olarak gittikçe artan besin maddeleri gereksiniminin karşılanması, toprak ve su kaynaklarının sınırlı olduğu dünyamızda, ülkeleri bu kaynaklardan daha verimli ve ekonomik kullanılması doğrultusunda bir seri önlemlerin alınmasına zorlanmıştır. Ülkemizde son yıllarda sulama, gübreleme, makineleşme, nitelikli tohumluk kullanma ve zararlılarla savaş gibi teknik tarım yöntemlerinin uygulanması verimin bir miktar artmasını sağlamıştır. Fakat istenilen düzeye henüz ulaşamamıştır. Bu durum, tarımın temel sorunlarının giderilmeden teknolojik önlemlerin tek başına yarar sağlamayacağını ortaya koymaktadır.

* Araş Gör., Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Konya.

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Konya

*Konya-Çumra'daki Bazı Arazi Toplulaştırma Uygulamaları
Hakkında Çiftçi Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*

Tarımın temel sorunları içerisinde “tarımsal yapı bozukluğu” başta gelmektedir. Tarımsal yapıdaki aksaklıklar, verim üzerinde olumsuz etki yaptığı gibi, çoğu kez verim artırıcı önlemlerin alınmasını da güçleştirdiği için verim artırıcı çalışmaların maliyetlerini de yükseltmektedir. Bu nedenle “tarımda yapısal düzenleme”, başka bir ifade ile “tarımsal bünyenin ıslahı” önem arz etmektedir. Türkiye’de tarım işletmelerinin yapısal bozukluğu olarak nitelendirilen sorunların en önemlilerinden birisi de; toprakların küçük parseller halinde, dağınık ve şekillerinin düzensiz oluşudur ki bu durum ekonomik bir işletmecilik yapılmasını önlemektedir.

Tarımsal yapının iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde, arazi toplulaştırması en uygun araç olarak kabul edilir. Günümüzde toplulaştırma; sulama ve drenaj şebekeleri, tarımsal yollar, toprak muhafaza tedbirleri, arazi ıslahı ve tesviyesi, kırsal yerleşim planlaması gibi tarımsal alt yapı hizmetleriyle (kültürteknik hizmetler) birlikte yapılmaktadır ki buna çok yönlü arazi toplulaştırması denir (Kara, 1993).

Arazi toplulaştırmanın faydaları çok fazladır. Ancak bir yandan alınan tedbirlerin bir kısmının uzun vadede etkisini göstermesi, diğer yandan eski arazilerine eşdeğer miktar ve kalitede arazi alanama endişeleri çiftçilerin, özellikle toplulaştırmanın ilk uygulandığı başlangıç devrelerinde, toplulaşturmaya karşı ilgisiz ve isteksiz olmalarına sebep olmaktadır (Kara, 1980).

Toplulaştırma uygulamalarında en fazla itiraz edilen husus arazi derecelendirmesi üzerinedir. Arazi toplulaştırma alanında toplulaştırma işleminden sonra arazi sahibine olanaklar ölçüsünde eskisine denk değerde arazi verilebilmesi için mevcut parsellerin belirli ölçütlere göre değerlendirilmesi işlemine arazi derecelendirilmesi denir (Arıcı, 1980). Toplulaştırma amacıyla arazi değerlendirilmesinde dikkate alınacak asıl unsur, parselin sahibine sağladığı nisbi (oransal) faydadır. Yani yeni parsel öyle verimlilik ve büyüklükte olmalı ki sahibine eskisine denk fayda sağlasın. Bu yüzden derecelendirmeye esas etütlerin hassas, detaylı ve iyi nitelikte bir derecelendirme kurulu tarafından yapılması gerekmektedir.

Dernek (1988), Ankara-Yenice köyünde yaptığı çalışmada, çiftçilerin derecelendirme kurul üyelerine karşı çıkma oranını %90 olarak tesbit etmiştir.

Takka (1993), yaptığı araştırmalar sonucu; arazi maliklerinin mağduriyetlerine neden olmamak için derecelendirmeye esas etütlerin hassas ve detaylı yapılması, derecelendirmeye etki eden değişken faktörlerin (tuzluluk, alkalilik, drenaj vb.) etkisinin toplulaştırma öncesinde çözümlenmesi, tarafsız ve tecrübeli mahalli bilirkişilerin komisyona girmesi ile bunların tecrübelerinden azami faydalanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün bugüne kadar yaptığı toplulaştırma projeleri uygulamalarında birçok sorunlarla karşılaşmıştır. Sorunlar; toplulaştırmanın karar safhası ile başlamakta ve uygulama safhasının sonuna kadar devam etmektedir. Türkmenkarahüyük ve Küçükköy’de de benzer sorunlarla karşılaşmıştır. Bu araştırmada, Konya-Çumra ilçesinin her iki köyünde de, toplulaştırma projelerinde ortaya çıkan sorunlar ve bunlara ilişkin çiftçilerin tepkileri anket çalışmasıyla tespit edilmeye çalışılmış ve alınması gereken tedbirler hususunda tavsiyelerde bulunulmuştur.

MATERYAL VE METOT

Anket çalışması Konya ilinin Çınra ilçesine bağlı olan Küçükköy ve Türkmenkarahüyük köylerinin, arazi toplulaştırma projesi uygulanmış sahalarda yapılmıştır.

Bu köylerde uygulanmış arazi toplulaştırma projesinde, arazi maliklerinin arazi toplulaştırması hakkında özellikle arazilerin değerlendirilmesi açısından olumlu veya olumsuz düşüncelerini öğrenmek ve toplulaştırma sonucu ortaya çıkan durum karşısında görüşlerini alabilmek amacı ile bir anket çalışması yapılmıştır.

Yapılan ankete Türkmenkarahüyük köyünde 70, Küçükköy'de ise 30 işletme dahil edilmiştir. Ankete dahil edilen köylerin seçiminde gayeli örnekleme metodu kullanılmıştır. Zira, bu köylerde arazi toplulaştırması yapılmış, uygulamaya aksetmiş ve 5 yıl gibi bir süre geçmiştir. Buradaki toplulaştırmanın sonucunu görmek ve çiftçilerin toplulaştırma hakkında görüşlerini tespit etmek için, anket metodundan yararlanılmıştır. Anket yapılacak çiftçilerin seçiminde basit tesadüfî örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Toplanan verilerin değerlendirilmesinde işletme ortalamaları ve yüzde oranlardan yararlanılmıştır. Çalışmada toplulaştırmanın çiftçilerle ilişkilerinin düzeyinin analizi Excell'de yapılmış ve sonuçlar grafiklerle yorumlanarak değerlendirilmiştir.

ANKET SONUÇLARI ve DEĞERLENDİRME

Anket çalışmasında yöre halkına; toplulaştırmanın anlamı, içeriği, faydası, uygulanması, toplulaştırmada derecelendirmenin ne olduğu ve toplulaştırma ile birlikte uygulanan kültürteknik hizmetlerinin yararlığı hakkında sorular sorulmuştur. Çiftçilerden elde edilen verilere göre sonuçlar; eskiye ait eleştirilere dayanarak yeni beklentilerinin yansımaları şeklinde olmuştur. Ankette yer alan sorular ve ankete katılan çiftçilerden elde edilen verilere göre sonuçlar Tablo 3.1 de verilmiştir.

Tablo 3.2 Anket Sonuçlarının Sorulara Göre Gruplandırılması

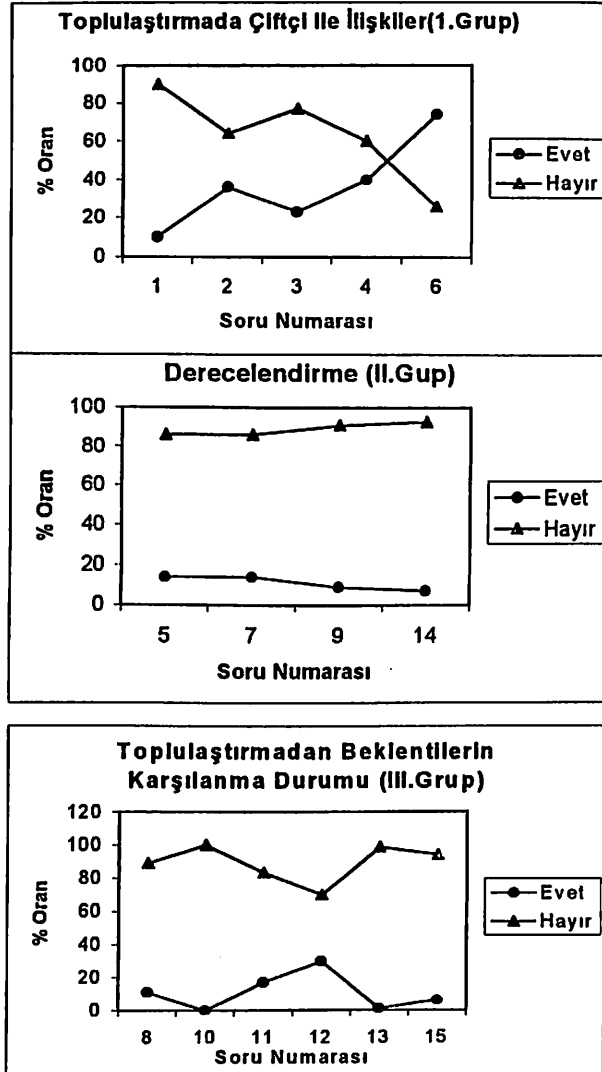
GRUPLAR	SORULAR	Türkmenkarahüyük		Küçükköy	
		Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %
1. GRUP	1	10	90	57	43
	2	36	64	50	50
	3	23	77	33	67
	4	40	60	43	57
(Çiftçi ile İlişkiler)	6	74	26	37	63
	5	14	86	10	90
2. GRUP	7	14	86	10	90
	9	9	91	0	100
	14	7	93	13	87
(Derecelendirme)	8	11	89	13	87
	10	0	100	0	100
	11	17	83	27	73
	12	30	70	27	73
	13	1	99	30	70
3. GRUP	15	6	94	40	60
	15	6	94	40	60

*Koşuya-Çıvıra'daki Bazı Arazi Topulaştırma Uygulamaları
Hakkında Çiftçi Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*

Soru No	S O R U L A R		Türkmenkarahöyük		Kaşköy	
	Say.	%	Say.	%	Say.	%
1	70	7	63	90	30	17
2	70	25	45	64	30	15
3	70	16	45	77	30	15
4	70	28	42	60	30	13
5	70	10	60	86	30	3
6	70	52	74	26	30	11
7	70	10	14	86	30	3
8	70	8	62	89	30	4
9	70	6	64	91	30	0
10	70	0	70	100	30	0
11	70	0	70	100	30	0
12	70	12	58	83	30	8
13	70	1	49	70	30	8
14	70	5	65	93	30	4
15	70	7	66	94	30	12
1	70	7	63	90	30	17
2	70	25	45	64	30	15
3	70	16	45	77	30	15
4	70	28	42	60	30	13
5	70	10	60	86	30	3
6	70	52	74	26	30	11
7	70	10	14	86	30	3
8	70	8	62	89	30	4
9	70	6	64	91	30	0
10	70	0	70	100	30	0
11	70	0	70	100	30	0
12	70	12	58	83	30	8
13	70	1	49	70	30	8
14	70	5	65	93	30	4
15	70	7	66	94	30	12
1	70	7	63	90	30	17
2	70	25	45	64	30	15
3	70	16	45	77	30	15
4	70	28	42	60	30	13
5	70	10	60	86	30	3
6	70	52	74	26	30	11
7	70	10	14	86	30	3
8	70	8	62	89	30	4
9	70	6	64	91	30	0
10	70	0	70	100	30	0
11	70	0	70	100	30	0
12	70	12	58	83	30	8
13	70	1	49	70	30	8
14	70	5	65	93	30	4
15	70	7	66	94	30	12
1	70	7	63	90	30	17
2	70	25	45	64	30	15
3	70	16	45	77	30	15
4	70	28	42	60	30	13
5	70	10	60	86	30	3
6	70	52	74	26	30	11
7	70	10	14	86	30	3
8	70	8	62	89	30	4
9	70	6	64	91	30	0
10	70	0	70	100	30	0
11	70	0	70	100	30	0
12	70	12	58	83	30	8
13	70	1	49	70	30	8
14	70	5	65	93	30	4
15	70	7	66	94	30	12

Tablo 3.1 Anket Soruları ve Elde Edilen sonuçlar

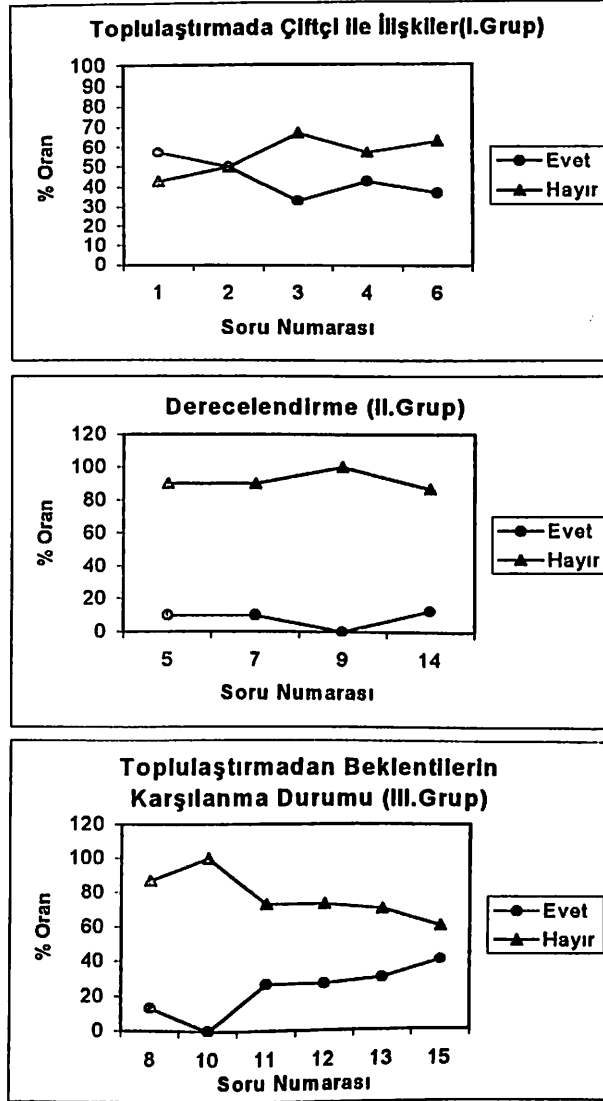
Anket sonuçlarının daha iyi bir şekilde incelenmesi için bunlardan birbiri ile ilişkili olanlar 3 grup altında toplanmış (Tablo 3.2) ve değerlendirmeler her grubun kendi soruları arasında yapılmıştır. Çiftçilerin toplulaştırma hakkında bilgilendirilmelerini belirleyen 1., 2., 3., 4. ve 6. sorular 1. grupta, derecelendirme ile ilgili görüşlerini içeren 5., 7., 9. ve 14. sorular 2. grupta, toplulaştırmadan beklentilerini yansıtan 8., 10., 11., 12., 13. ve 15. sorular ise 3. grupta toplanmıştır.

Şekil 3.1 Türkmenkarahüyük Köyü Anket Sonuçlarının Grafikselsel Değerlendirilmesi

*Konya-Çumra'daki Bazı Arazi Toplulaştırma Uygulamaları
Hakkında Çiftçi Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*

Her bir gruptaki soruların kendi aralarında değerlendirilmesi; Türkmenkarahüyük köyü için şekil 3.1 de, Küçükköy için ise şekil 3.2 de verilmiştir.

Şekil 3.2 Küçükköy Köyü Anket Sonuçlarının Grafikselsel Değerlendirilmesi

Küçükköy'de çiftçilerin %57 si toplulaştırma hakkında bilgili olduklarını belirtirken, bu oran Türkmenkarahüyük'te %10'larda kalmıştır. Bununla orantılı olarak, toplulaştırma hakkında bilgi aldıklarını söyleyen çiftçi sayılarının oranı; Küçükköy'de %50 iken, Türkmenkarahüyük'te %36 olarak belirlenmiştir. Toplulaştırma ile ilgili toplantılara gönüllü katılma oranına (Türkmenkarahüyük %40Küçükköy %43) göre toplulaştırmaya

ilginin çok fazla olmadığı anlaşılmaktadır. Toplantılara katılma oranının yüksek olmaması, toplantıların yararlı olmadığı görüşünden kaynaklanmaktadır. Tüm bunların ışığı altında, Küçükköy'de çiftçilerin % 37'si toplulaştırmanın sorumlusunun belli olmadığını belirtirken, bu oran Türkmenkarahüyük'te %74 olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak her iki köyde de, ilgili kuruluşların çiftçilere toplulaştırma hakkında yeterli bilgi vermedikleri izlenimini veren bir durum ortaya çıkmıştır. Oysa projeyi yürüten ilgili kamu kurumları ile yapılan görüşmelerde çiftçilerin kendilerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı toplantılara fazla ilgi göstermedikleri anlaşılmıştır. Her iki köyde de toplulaştırma gönüllü olarak yapılmıştır. Ancak, toplulaştırma sonrası taahhüt sektörünün alt yapı hizmetlerinin yapımına özen göstermemesi ve bazı hizmetleri eksik bırakması sonucunda çiftçilerin toplulaşturmaya bakış açıları olumsuz yönde değişmiştir.

Derecelendirme kurulu ile ilişkilerin her iki köyde de olumsuz olduğu belirlenmiştir. Derecelendirme kurulunun görevini yapmadığını ve derecelendirme esnasında itirazların yeterince dikkate alınmayarak gerekli çözüm yollarının aranmadığını söyleyen çiftçi sayılarının oranı; Türkmenkarahüyük'te %86, Küçükköy'de ise %90 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, verimli arazilerin mera arazisi olarak bırakıldığını söyleyenlerin oranı; Türkmenkarahüyük'te %91, Küçükköy'de ise %100 olarak belirlenmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi, her iki köyün çiftçileri de derecelendirme kuruluna güvenmemektedirler. Oysa, derecelendirme işleminde temel ilke, arazi sahiplerinin mevcut durumda sahip olduğu arazi ile yeni verilecek arazi arasında eşdeğerliliğin sağlanmasıdır. Bu nedenle, derecelendirme işleminin çok titizlikle ve deneyimli bir derecelendirme komisyonu tarafından yapılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Her iki köyde de çiftçilerin büyük bir kısmı (Türkmenkarahüyük'te %93, Küçükköy'de %87) derecelendirme esnasında toprakta geçici olarak bulunan, drenaj, tuzluluk vb. ıslahla düzeltilebilecek olan sorunların dikkate alınmadığını belirtmişlerdir. Oysa, KHGM'lüğü tarafından yapılan derecelendirmede bu faktörler dikkate alınmıştır. Buradan, derecelendirme komisyonunun çiftçi üzerinde yeterli güveni sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Bazı çiftçilerin, arazi toplulaştırma öncesi, arazilerinin değerlerini yüksek göstermek için bu faktörleri kendi arazileri için gözardı ettirme girişiminde bulunmuş olmaları, bu kanaatin oluşmasında önemli rol oynamış olabilir.

Çiftçilerin büyük bir kısmı ıslahla düzeltilebilecek olan bu sorunların, özellikle drenaj ve tuzluluk, kültürteknik hizmetlerinin bölgeye eksiksiz olarak getirilmesi ve toplulaştırma sonrasında da kontrol edilmesi durumunda, derecelendirmede dikkate alınmaması taraftarıdır. Fakat bölgeye getirilen kültürteknik hizmetlerinin eksiklikleri, ıslah çalışmalarının yetersizliği ve toplulaştırma sonrası yıllarda da getirilen hizmetlerin kontrol edilmemesi onları bu düşüncelerinden caydıran en önemli sebeplerindendir.

Çok yönlü arazi toplulaştırmasının en önemli işlevlerinden olan sulama-drenaj sistemlerinden şikayetçi olan çiftçilerin oranı ise maalesef her iki köyde de %100'dür. Türkmenkarahüyük'te çiftçilerin; %83 ü yeni parsellerden, %70 i yeni yapılan yollardan, %99 u uygulanan tesviye çalışmalarından, %94 ü ise toprak altı drenaj sisteminin çalışmadığından şikayette bulunmuşlardır. Aynı şekilde Küçükköy'de çiftçilerin; %73 ü yeni parsellerden, %73 ü yeni yapılan yollardan, %70 i uygulanan tesviye çalışmalarından, %60 ı ise toprak altı drenaj sisteminin çalışmadığından şikayette bulunmuşlardır. Tüm bunların ışığı altında, her iki köyde de çiftçilerin yaklaşık %88 lik kısmı yapılan

*Konya-Çumra'daki Bazı Arazi Toplulaştırma Uygulamaları
Hakkında Çiftçi Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*

toplulaştırmadan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle sulama ve drenaj kanallarından her iki köyün hepsi şikayetçi olmuştur. Zira, Türkmenkarahüyük'te sulama kanalları, Küçükköy'de ise mevcut olan sulama kanallarında sulama suyunun bulunmaması çiftçinin bu şekilde düşünmesine sebep olmuştur. Buradan da anlaşılacağı gibi, toplulaştırma ile birlikte uygulanması gereken kültürteknik hizmetlerinin büyük bir kısmı eksik uygulanırken, bazı hizmetler ise hiç uygulanmamıştır.

Buraya kadar ki bilgiler, öncelikle toplulaştırmanın çiftçiler tarafından az da olsa benimsendiğini ortaya çıkarmıştır. Ancak gerek projenin uygulanmasında gerekse proje tamamlandıktan sonra, uzun bir dönem sorunların sürdüğü ve hala devam ettiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Böyle olunca, çiftçilerin mağduriyetleri devam etmekte ve yapılan yatırımlardan beklenen faydalar gerçekleşmemektedir.

ÖNERİLER

Günümüzde arazi toplulaştırma projeleri çok yönlü uygulanmakta ve alt yapı hizmetlerinin hepsi toplulaştırma ile birlikte yapılmaktadır. Ancak araştırma alanında toplulaştırma ile birlikte; kültürteknik hizmetleri ve ıslah çalışmaları uygulandığı halde, beklenen fayda sağlanamamıştır. Bunun sebepleri ise, bölgeye alt yapı hizmetlerinin tam olarak götürülebilmesidir. Buradan da anlaşılacağı gibi götürülecek hizmetlerin eksiksiz götürülmesi gerekmektedir.

Bölgede sulama şebekesinin tamamlanmamış olması, çiftçiye drenaj kanallarından sulama yapmaya mecbur kılmıştır. En kısa zamanda, sulama şebekesi tamamlanmalı ve mevcut olan da işletmecilik yönünden ıslah edilmelidir. Zira, bölge çiftçisinin drenaj suyunu kullanmasının belki de en önemli nedeni yeterli sulama suyu ve bu suyu taşıyacak sulama şebekesinin tam kurulmamış olmasıdır. Konya Ovaları Projesi (KOP) adı altında gündemde olan bu çalışmaların en kısa zamanda tamamlanmasında fayda vardır.

Derecelendirme sonuçlarına çiftçiler tarafından büyük oranda itiraz edilmektedir. Bu konuda hem çiftçiler bilgilendirilmeli, hem de çiftçileri ikna edecek şekilde derecelendirme kriterleri yeniden gözden geçirilmelidir.

Çiftçilerin toplulaştırmanın asıl amacı olan arazi parçalılığının azaltılması, parsellerin birleştirilerek büyüülmesi konusunda şikayetleri hemen hemen yok gibidir. Şikayetler yol, kanal ve arazi tesviyesi gibi taahhüt sektörüne yaptırılan altyapı hizmetlerinin kalitesiz ve yetersiz olması ile sulama suyu yetersizliğine bağlı su iletim ve dağıtım yapılarının fonksiyonsuz kalması üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu husus göz önüne alınarak, toplulaştırma yapılmasına karar verilmezden önce su dağıtım şebekesinin özellikle su miktarı yönünden toplulaştırma sonrası durumu dikkate alınmalı ve ayrıca altyapı hizmetlerinin yaptırılmasında inşaat kontrol mekanizması sağlıklı işletilmelidir.

Arazi toplulaştırması bitirildikten sonra toprak verimliliğini korumak, yapılan yatırımın faydasını uzun yıllar devam ettirmek amacıyla, çiftçiye toprak-bitki-su ilişkisini anlatmak amacıyla gerekli tarımsal yayım çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Arazi toplulaştırması yapılan alanlardaki alt yapı tesislerinin korunmasını, bakım ve onarımını üstlenen herhangi bir kuruluş bulunmadığından, yapılan tesisler zamanla kendilerinden beklenen fonksiyonu yerine getirememektedir. Bu hususa çözüm getirilmelidir.

Bugün arazi toplulaştırma uygulamalarını yürüten kuruluşlar arasında tam bir işbirliği sağlanamamakta; kurumlardan herhangi birinden kaynaklanan aksaklık toplulaştırma sürecini olumsuz etkilemektedir. Bunun önlenmesi için toplulaştırmada doğrudan veya dolaylı katkıda bulunan kuruluşlar arasındaki iletişim artırılmalı ve mümkünse toplulaştırma tek bir kuruluş tarafından yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Arıcı, İ. 1980. "Arazi Toplulaştırmasında Arazi Derecelendirmesi", Topraksu Teknik Dergisi, Sayı: 53-54-55, Ankara.
- Dernek, Z. 1998 "Ankara Yöresinde A.T uygulamaları ile İlgili Bir Değerlendirme" Kültürteknik Derneği Yayın Organı Topraksu Dergisi. Yayın No:1-2, Ankara
- Kara, M. 1980. "Arazi Toplulaştırması", K.T.Ü. Yayınları, No:111, Trabzon.
- Kara, M. 1993. " Sulama Alanlarında Arazi Toplulaştırmasının Önemi ", TRGM Hizmet İçi Eğitim Semineri 18-30 Ekim, Antalya.
- Takka, S. 1993. " Arazi Toplulaştırması", Kültürteknik Derneği Yayınları, No:1, Ankara.